

Dijital Yerli Gençlerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları (Malatya İli Örneği)*

Arzu BOZDAĞ TULUM**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ‘Dijital yerli’ gençlerin sanal sosyal ağlardaki çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini ortaya çıkarmak ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık oluşturup oluşturmadığını tespit etmektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi ve veri toplama tekniklerinden anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, Malatya’da okumakta olan ve ‘Dijital yerli’ niteliği taşıyan lise ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda 396 geçerli anket elde edilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları, kişisel bilgi formu ve Korkmaz, Vergili ve Karadağ tarafından geliştirilmiş olan “Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Ölçeği”nden oluşan bir ankettir. Verilerin analizinde, SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Veri analizinde frekans, yüzde, standart sapma verilerinin yanı sıra bağımsız değişkenler için verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testiyle test edilmiş bu test sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edildiğinden nonparametrik testler Mann-Whitney U testi ve KruskalWallis testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre ‘Dijital yerli’ gençlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları orta düzeydedir ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları cinsiyetlerine ve yaşantılarının çoğunu geçirdikleri yerleşim birimi değişkenine göre iletişim ve paylaşım alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir. Diğer sosyo-demografik değişkenler ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

Anahtar Kelimeler: Genç, Dijital Yerli, Dijital Teknolojiler, Sanal Sosyal Ağlar, Çevrimiçi Mahremiyet.

Başvuru / Kabul: 09 Mayıs 2025 / 17 Haziran 2025

Atıf: Bozdağ Tulum, A. (2025). Dijital Yerli Gençlerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları (Malatya İli Örneği), *İmgelem*, Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı, 113-144.

Online Privacy Attitudes of Digital Native Youth (Malatya Province Example)

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the levels of online privacy awareness among “digital native” young people on virtual social networks and to determine whether these levels of online privacy awareness differ in terms of certain socio-demographic variables. The study used quantitative research methods and the survey technique as a data collection method. Research participants in the study consisted of high school and university students studying in Malatya who possess the characteristics of “digital natives”. In this context, 396 valid surveys were obtained. The data collection tools for the study consisted of a personal information form and a survey developed by Korkmaz, Vergili, and Karadağ, titled “Online Privacy Awareness Scale”. SPSS 25.0 statistical package software was used to analyse the data. In addition to frequency, percentage, and standard deviation data, the normality of

*Bu çalışmanın verileri Malatya Turgut Özel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu’nun 16.04.2025 tarihli toplantısında alınan “E-35841939-050-296455” sayılı karar izniyle elde edilmiştir. / The data of this study were obtained with the permission of the decision numbered “E-35841939-050-296455” taken at the meeting of Malatya Turgut Private University Social and Human Sciences Research Ethics Committee dated 16.04.2025.

**Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özel Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Malatya/Türkiye. E-posta: arzu.tulum@ozal.edu.tr, ORCID Numarası: [0000-0001-6925-0145](https://orcid.org/01v2xem26), ROR ID: <https://ror.org/01v2xem26>

the data for the independent variables was tested using the Kolmogorov-Smirnov test. As a result of this test, it was determined that the data did not follow a normal distribution, so non-parametric tests, namely the Mann-Whitney U test and the Kruskal-Wallis test, were used. According to the research findings, the online privacy awareness of “digital native” youth is at an intermediate level, and their online privacy awareness shows a significant difference in the communication and sharing sub-dimension according to their gender and the variable of the settlement area where they spend most of their lives. There are no statistically significant differences with other socio-demographic variables.

Keywords: Young, Digital Native, Digital Technologies, Virtual Social Networks, Online Privacy.

Received / Accepted: 09 May 2025 / 17 June 2025

Citation: Bozdağ Tulum, A. (2025). Online Privacy Attitudes of Digital Native Youth (Malatya Province Example), *İmgelem*, New Media Studies Special Issue, 113-144.

GİRİŞ

İnsanlar doğası gereği sosyal varlıklardır, sosyalleşmek ve iletişim kurmak hayatlarının devamlılığı için önemli bir ihtiyaçtır. Tarihsel gelişim süreci açısından bakıldığında, nispeten az nüfusa sahip ilk sosyal grup olarak ifade edilen klan ailesi döneminde, ilişkilerin yüz yüze ve birincil olduğu bilinmektedir. Zamanla nüfusun artması ve karmaşıklaşmayla birlikte insanlar, birbirlerinden uzak bölgelerde yaşamak durumunda kalmışlar ve bu uzak bölgelerde yaşayan diğer insanlarla iletişim kurabilmek için farklı iletişim araçları geliştirmişlerdir. Zamanla tarım toplumundan sanayi toplumuna ve bilgi toplumuna geçiş iletişim araçlarında da değişim ve farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. İlkel toplumlarda kullanılan ilkel iletişim araçları; duman iletişimi, postacı güvercini gibi araçlardan başlayarak günümüzde ulaşılan bilgi toplumunda dijital teknolojilerinve internetin sunduğu olanaklarla sanal sosyal ağlarda anında sesli ve görüntülü iletişim kurma biçiminde köklü bir değişim yaşanmıştır. Kısacası, insanlar sosyal varlıklardır ve hayatta kalabilmek için diğer insanlarla sosyal ağlar içerisinde sosyal ilişkiler kurmak zorundadırlar, dolayısıyla sosyal ağların insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir (Coyle ve Vaughn 2008: 13).

Toplumun bir üyesi olan birey, artık dünyanın çok farklı yerlerinden, çok farklı kültürlerden ve toplumlardan insanlarla, mekan ve zaman engelleri olmaksızın kolayca iletişim kurabilmekte ve sanal sosyal ağ mekanında farklı türden ilişkiler kurabilmektedir. Bu bağlamda sanal sosyal ağların veya diğer bir deyişle sosyal paylaşım sitelerinin sunduğu sosyal medya araçları yeni ilişki türlerini ve iletişim biçimlerini beraberinde getirmiştir (Bozdağ Tulum 2021).

Yeni medya yada başka bir ifadeyle sosyal paylaşım sitelerini, bireylerin belirli sınırlar içinde bir sistem içerisinde açık veya yarı açık profiller oluşturmalarına, bunları farklı kişilerle paylaşmalarına ve bu kişilerin bağlantılı olduğu diğer kişilerin bir listesini göstermelerine olanak tanıyan web tabanlı hizmetler olarak tanımlamak mümkündür (Boyd ve Ellison 2007).

Stendberg (2014) sanal sosyal ağların sunduğu sosyal medyayı, sosyal etkileşim ve içerik oluşturma bağlamında çeşitli teknolojik aktivitelerden oluşan bir yapı olarak tanımlar. Sosyal medya, çok farklı düşünce, değer yargısı ve inançlara sahip kişilerin sanal bir platformda haber, bilgi, video ve resim paylaşımlarını sağlayan sanal araçları tanımlamak için kullanılır. Günümüzde çoğunlukla orta yaş grubundan insanlar tarafından kullanılan Facebook, çoğunlukla gençler tarafından paylaşım yapılan Instagram, Youtube ve X (Twitter) gibi birçok sosyal medya platformu bulunmaktadır (Bozdağ Tulum 2021:19).

Toprak vd. (2009: 156) bilgisayarların ve internetin günümüz iletişim teknolojilerinin en önemli ve yaygın ürünleri arasında yer aldığını ve iletişim alanında köklü bir dönüşüme yol açarak yeni bir iletişim biçimi yarattığını vurgulamaktadır. Bu yeni iletişim biçimi görmek ve göstermek, gözetlemek ve gözetlenmektir.

Sanal sosyal ağların sunduğu Facebook ve diğer sosyal medya platformları, birçok araştırmacı tarafından ana akım medyaya alternatif bir duruş olarak değerlendirilmektedir. Bu sosyal medya platformları, kullanıcılarının görünürlüğünü ve erişilebilirliğini artıran bir alan haline gelmiştir (Toprak vd. 2009: 152). Bu teşhir toplumunda özel alanın ihlal edildiği birçok konu bulunmaktadır. İlginç olan şey, gizlilikle ilgili hassasiyetlere dikkat eden bireyler arasında bile çeşitli gizlilik ihlallerinin meydana gelebilmesidir. Çünkü bugün neyin özel olduğu konusunda bir kafa karışıklığı vardır.

Mahremiyet, kişisel sınırların belirlendiği ve bireylerin bu sınırları koruma hakkına sahip olduğu bir alan olarak ele alınmaktadır. Mahremiyetin temel bir insan hakkı olarak kabul edilmesi, teknolojiyle birlikte algılar ve uygulamalar açısından dönüşüme uğramaktadır (Eroğlu 2018: 131). Beceni ve Uçkan'a (2002) göre mahremiyet, bireylerin devletin ve diğer kişilerin müdahalesinden uzak, özgürce hareket edebildiği, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebildiği bir alanda kişilik haklarına bağlı tüm unsurların tümüne verilen ad anlamına gelmektedir.

Mahremiyet olgusu, bireye özgü olması nedeniyle, bireyin özel yaşam alanı ve kişisel mahremiyet olarak da adlandırılmaktadır. Kişisel yaşama ilişkin bilgilerin ayrıntılarının kimlerle paylaşılabileceğini belirleyen mahremiyet olgusunun, bireyden bireye farklılık göstermesi, kesin bir anlam yüklenememesi ve genel terimlerle tanımlanamaması nedeniyle belirsiz bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Mahremiyet tanımındaki bu muğlaklığa rağmen mahremiyet kavramı, genel olarak üç farklı düzeyde değerlendirilebilir. Birincisi, bireyi çevreleyen yakın fiziksel alanı korumayı içeren mekânsal mahremiyet; ikincisi, bireyi haksız müdahalelere karşı korumayı içeren bireysel mahremiyet; üçüncüsü ise kişisel verilerin nasıl

toplanacağı, saklanacağı, işleneceği ve dağıtılacağı ile ilgili olan bilgi mahremiyetidir (Eralp 2013).

Bugün bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ulaşılmış olan hızlı gelişmeler, siber uzayda kullanıcılarının mahrem alanı ile ilgili tehditleri artırmış ve önemli bir problem alanı haline getirmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin toplumsal etkisini artırmış olması, birçok alanda veri ihlallerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin bireysel ve toplumsal hayatın her alanına girmesi ve kontrolsüzce kullanılması, kişiye özel mahrem bilgilere erişimi kolaylaştırmış ve mahrem alan ortadan kalkmaya başlamıştır. Sanal sosyal ağların yoğun ve kontrolsüz kullanımı, bireylerin yaşamlarında mahremiyet anlamında ihlallere yol açarak ve aynı zamanda mahremiyet algısını muğlaklaştırarak algımızı yönlendirmektedir. Bu algı yönlendirmesi, mahremiyet ihlallerinin meşru olarak kabul edilmesine imkan sağlamaktadır. Bu konu ile ilgili olarak Niedzwiecki (2010: 38), “Dikizleme Günlüğü” adlı eserinde sanal ortamdaki sosyal medya araçlarının oluşturduğu bu mahremiyet ihlallerine ilişkin olarak şu soruyu gündeme getirmektedir; “neden yediden yetmişe yüzlerce insan çevrimiçi dünyada ilgi çekmeye çalışıyor?” O’na göre ilk akla gelen cevap ‘dikkatleri üzerlerine toplamaktan hoşlanmak’tır. Ancak sadece bu cevabın yeterli olmadığını asıl cevabın daha derinlerde olduğunu ve insanların toplumun artık doyuramadığı birtakım ihtiyaçlarını tatmin etmeye çalıştıkları ve bunların tatmin edilememesinin nedeninin ise toplumun giderek bürokratik bir yapıya bürünmesi olduğunu ifade etmektedir.

Yapılan çalışmalar sanal sosyal ağların çalışma yaşamından, boş zaman aktivitelerinden eğlenceye kadar her alanda kullanılmaya başladığını hatta gerçek yüz yüze ilişkilerin sanal ortamlara taşınmaya başladığını göstermektedir. Böylesine vazgeçilmez bir alan haline gelen sanal ortamlara uyum sağlamak, bireysel mahremiyetin gizliliğini korumayı zorlaştırmakta ve bireyleri çeşitli mahremiyet ihlalleri karşısında savunmasız bırakmaktadır. Bu bağlamda sanal sosyal ağlarının kullanımıyla, kişilerin özel hayatının sınırları ve buna ilişkin algılarının değiştiği ifade edilebilir. Bu sanal sosyal ağlarda kişilerin kaydettiği her bilgi, girdiği sosyal ortam, yazdığı ve paylaştığı her yazı ve görsel, aradığı her şey bilinmekte ve en önemli değerlerimizden olan mahremiyet yerle bir edilmektedir (Kalaman 2017:5). Konu ile ilgili olarak yapmış olduğu çalışmada Arslan (2024: 57), bilgisayar ve internetin sunduğu olanakların devletler, şirketler ve istihbarat örgütleri için büyük bir gözetim fırsatı yaratırken, aynı zamanda bireylerin mahremiyeti için önemli bir tehdit oluşturduğuna dikkat çekmektedir. O’na göre internet kullanıcılarının dijital ayak izlerinin sürekli takip edildiği ve kaydedildiği bir ortam yaratmaktadır ve bireyler çoğu zaman bunun farkında değildir veya önemsemektedir. Çünkü

internetin cazibesi mahremiyetin önemi konusundaki bilincin azalmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, günümüzde hem bireyler hem de toplumlar için mahremiyet ihlallerinden korunmak kritik bir önem taşımaktadır. Sanal sosyal ağların yoğun kullanımı, mahremiyetin tanımını ve kapsamını akışkan hale getirmekte ve bulanıklaştırmaktadır. Mahremiyet algısındaki bu değişimin önüne geçilebilmesi için sanal sosyal ortamlar için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve toplumsal bilinç düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Araştırmada odaklanılan, kişisel bilgileri korumak, gizliliği sağlamak ve sosyal medya platformlarındaki çevrimiçi faaliyetlerin izlenmesini önlemek için alınan önlemleri ifade eden kavram, çevrimiçi gizlilik olarak kavramsallaştırılmıştır. Çevrimiçi gizlilik kavramı, çevrimiçi ortamları bilgi, araştırma, sosyalleşme ve eğlence amaçlı kullanan bireylerin bilgilerini korumak için alınabilecek önlemler olarak tanımlanmaktadır (Strauss ve Rogerson 2002; Wu vd. 2011).

Çevrimiçi mahremiyet, kişisel bilgilerin korunmasını ve bireylerin internetteki verilerini ve faaliyetlerini gizli tutma hakkını belirtmektedir. Çevrimiçi platformları, web sitelerini veya uygulamaları kullanırken paylaşılan ve toplanan bilgilerin kontrolünü içerir. Çevrimiçi mahremiyet; isimler, adresler, finansal bilgiler ve iletişim kayıtları gibi kişisel bilgilerin korunması da dâhil olmak üzere çeşitli hususları kapsar (Gültekin 2024).

Özellikle gençler arasında mobil iletişim araçları olan akıllı telefon ve tabletlerin kullanım oranının artmasıyla birlikte, X (Twitter), Instagram, YouTube gibi sanal sosyal ağların kullanımında da gençler ön sıralarda yer almaktadır. Araştırmalar, sanal sosyal ağların kullanımında gençlerin lider pozisyonuna geldiğini göstermektedir (Lenhart vd. 2010).

Toplumsal ve kültürel değişimlerden en çok etkilenen ve bu değişimlere en hızlı ve kolay ayak uyduran kitle gençlerdir (Bayhan 2011: 203). Yapılmış olan bu araştırma, genç kuşaklardaki bu hızlı değişimin etkilerinin hangi düzeyde gerçekleştiğini ortaya çıkarma çabasıdır. Bugün internet teknolojilerinin içine doğmuş olan genç kesimi tanımlayan birçok kavram söz konusudur. Bu kavramların tamamı da internet teknolojilerinin genç kesim üzerindeki etkilerini en iyi tanımlama çabası taşıyan kavramlardır. Araştırmada bu genç kesimi tanımlamak için ‘Dijital yerli’ kavramı tercih edilmiştir. Söz konusu bu genç kesim; Z Kuşağı’, ‘İ jenerasyonu’, ‘Net Generation’, ‘The Gamer Generation’, ‘N-generation’, ‘Cyber Kids’, ‘Homo Zappiens’, ‘Grasshopper Mind’ gibi çeşitli şekillerde ifade edilmektedir.

Bu çalışmada araştırmanın odaklandığı genç grubu tanımlayan ‘Dijital yerli’ kavramını ilk defa kullanan Prensky (2001)’dir. O’na göre ‘Dijital yerliler’, Avrupa’da internet

teknolojilerinin yoğun olarak kullanıldığı, evlerde yaygın olarak kullanılmaya başlanan 1980 ve daha sonra doğan genç kesimi tanımlamak için kullanılmıştır. ‘Dijital yerliler’ yaşamlarının her anında ve her alanında internet teknolojilerini kullanmakta ve bu teknolojileri hayatlarının vazgeçilmez bir parçası olarak gören gençlik kesimidir. Bu yeni nesil gençler dijital araçları son derece profesyonelce kullanabilmektedirler. Söz konusu dijital araçların yaygın ve yoğun kullanımı, Türkiye’de ancak 2000 ve sonrasında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda kesin sınırlar içerisinde ayırım yapmak zor olsa da yaygın kabul Türkiye’de dijital yerli olarak ifade edilebilecek gençlik kesimi 2000 ve 2011 yılları arasında doğmuş olan genç kuşaktır (Bozdağ Tulum 2021: 42-43). 2000 yılı ve sonrasında doğan bireyler 'Dijital yerliler' diğer bir deyişle Z Kuşağı olarak adlandırılmaktadır. Z kuşağı ilk gerçek “dijital yerli” kuşak olarak tanımlanmaktadır çünkü onlar dijital ve teknolojik bir ortamda yetiştiği için çok genç yaşta teknolojiyi kullanmayı öğrenmiş ve sosyal medyada başkaları ile çok genç yaşta etkileşime geçmiştir (Mahmoud vd. 2021: 194; Benitez Marquez vd. 2022; Sarıkaya vd. 2024)

Bilgisayar teknolojilerinin olduğu bir ortamda doğan ve bu teknolojinin gelişimine tanıklık eden dijital yerli gençlerin yaşam alanları, bebekliklerinden itibaren bilgisayar teknolojileriyle çevrilidir. 'Dijital yerliler' internetten sürekli bilgi alır ve paylaşırlar. Bilgisayar teknolojilerinin gelişmesinin etkisiyle aynı anda birden fazla konuyla ilgilenebilirler ki bu da internet teknolojilerinin bu nesle kazandırdığı olumlu davranışlardan biridir (Berkup 2014: 223-224). Z Kuşağı üyeleri yüksek eğitilmiş ve teknoloji meraklısı olmalarıyla bilinmektedir, yenilikçi ve yaratıcıdır (Priporas vd. 2017: 376). Bireyci ve pragmatik olma eğilimindedirler ve açık fikirlidirler (Priporas vd. 2020: 454).

Dijital teknolojilerin artan küresel kullanımıyla meydana gelen toplumsal dönüşüm sadece kültürel ve yapısal alanlarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sosyal ilişkilerde yeni biçimler, kimlik ve aidiyet anlayışındaki değişimler, mahremiyet algısındaki farklılaşmalar, yaratıcılık, güvenlik ve sanatsal üretim gibi alanlarda da farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, bilgiye erişimde ve bilginin nitelik ve niceliğinde meydana gelen toplumun birçok yönünü etkileyen kapsamlı değişimlere de yol açmaktadır.

Sosyal medya ve mahremiyet bağlamında yapılan literatür taraması, bu alanda konu ile ilgili çeşitli boyutlarda çalışmaların yapıldığını göstermektedir. Söz konusu araştırmalarda farklı özelliklerdeki grupların mahremiyet farkındalığı irdelenmiştir.

Türkiye’de sanal sosyal ağlar ve mahremiyet bağlamında yapılan ilgili çalışmalar incelendiğinde; Gültekin (2024), “Bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi

mahremiyet farkındalığı” isimli çalışmasında; Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde öğretim gören lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini belirlemek ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla 335 üniversite öğrencisi örnekleminde yaptığı araştırmada, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet bilgisine sahip olmalarının, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmektedir.

Akar ve Akar (2021) “Sosyal medyada mahremiyet algısı: Üniversite öğrencileri araştırması” isimli çalışmalarından Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde öğrenim gören 269 öğrenci örnekleminde elde etmiş oldukları verilere göre öğrencilerin büyük bir kısmı, her gün düzenli olarak sosyal medyada belirli bir süre geçirmektedir. Gençler, sosyal medyayı en çok arkadaşları ve tanınmış kişilerle iletişim kurmak için kullanmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer bulgu da gençlerin büyük çoğunluğunun sosyal medyada paylaşımında bulunurken mahremiyet kaygısı yaşadıklarıdır.

Kurt (2010) “Determination of in internet privacy behaviours of students” isimli çalışmasında, internet ortamında öğrencilerin mahremiyet davranışlarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, gizlilik konusunda tüm öğrencilerin benzer davranış gösterdiğini tespit etmiştir. Ayrıca gizlilik davranışlarıyla cinsiyet, internet kullanım deneyimi ve sıklığı arasında anlamlı bir istatistiksel farklılığın bulunmadığını ifade etmektedir.

Çaycı ve Karagülle (2014) “X kuşağından Z kuşağına değişen mahremiyet algısı” isimli çalışmalarında farklı dönemlerde yetişmiş olan insanların mahremiyet algılarını incelemişlerdir. Bu çalışmaya göre, mahremiyeti her kuşağın farklı olarak değerlendirdiği ve mahremiyet ihlalleri bağlamında kuşakların mahremiyet kavramını farklı algılama şeklinin olduğunu ifade etmektedirler.

Alkan (2023), “Sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet algısı, X, Y ve Z kuşağı üzerine bir araştırma” isimli çalışmasında, farklı kuşaklarda yer alan bireyler üzerinde ve Türkiye genelinde 458 kişi ile yaptığı alan araştırmasında mahremiyet endişesine ilişkin, X kuşağı katılımcılarının Y kuşağı ve Z kuşağı katılımcılarına göre daha fazla mahremiyet endişesi taşıdığını tespit etmiştir.

Kütükoğlu (2019) “Kuşaklar bağlamında sosyal medya ve mahremiyet” isimli çalışmasında kuşakların yaptığı paylaşımlara göre kaygı düzeylerini tespit etmeye çalışmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre, Z kuşağı bireylerinin sosyal medyada yapmış

oldukları paylaşımlara ilişkin kaygı düzeyleri, diğer kuşakların kaygı düzeylerinden anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Eroğlu (2018) “Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi” isimli çalışmasında, öğrencilerin mahremiyet kavramına ilişkin algı ve farkındalık düzeylerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin gerçek isim, fotoğraflar videolar, yaşadıkları şehir, okudukları okul, telefon, e-mail, eğitim bilgileri, doğum tarihi vb. gibi kişisel verilerini özellikle sosyal medya platformlarında yoğun olarak paylaştıkları tespit edilmiştir.

Zengin, Zengin ve Altunbaş (2015) “Sosyal medya ve değişen mahremiyet facebook mahremiyeti” isimli çalışmalarında, gençlerin facebook’ta mahremiyete bakış açılarını ele almaktadır. Çalışmada 145 öğrenci katılmıştır. Çalışmada elde edilen verilere göre, katılımcılar Facebook üzerinden paylaşılan bilgilerin olumsuz bir sonuç doğurabileceğinin farkındadır, ancak olası risklerin boyutlarının ve risklerin kaynağının farkında değildir.

Kalaman (2017) tarafından yapılan “Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: Facebook Türkiye örneği” isimli çalışma, Türkiye’de yaşayan insanların, yeni medyanın hayatlarına girmesiyle birlikte mahremiyet anlayışlarında yaşanan değişimi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın verilerine göre, bireylerin Facebook’ta mahremiyetlerini paylaşma düzeyleri yüksektir. Bunun yanında katılımcıların, ticari şirketler ve devlet tarafından gözetlendiklerinin ve Facebook aracılığıyla mahremiyetlerinin ihlal edildiğinin farkında olma düzeyleri ise düşüktür. Çalışmada ayrıca katılımcıların mahremiyet eğilimlerinin bazı sosyo-demografik etkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Budak (2018) “Sosyal medya iletişimde mahremiyetin serüveni” isimli çalışmasında, sosyal ağ sitelerini kullanan bireylerin paylaşım alışkanlıklarının ve pratiklerinin mahremiyet tutum ve davranışlarında bir dönüşüme neden olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada mahrem alan içinde değerlendirilen bedenin bazı bölgeleri, aile, ev, özel ilişki durumu, bireylerarası ilişkiler, dini görüş, siyasi görüş ve cinsel tercih maddelerinde katılımcıların mahremiyet tutumları ile sosyal ağlardaki paylaşımları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kakırman (2012) “Sosyal paylaşım sitelerinin dijital yerlilerin bilgi edinme ve mahremiyet anlayışına etkisi” isimli çalışmada ise Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin birer dijital yerli olarak sosyal paylaşım sitelerini nasıl

kullandıklarını sorgulanmış ve neticesinde öğrencilerin bilgi edinme yaklaşımları ve mahremiyet konusuna bakış açıları incelenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların yaklaşık yarısının sosyal platformda hareket ederken mahremiyet kavramını referans almadığı görülmüştür.

Clemons ve Wilson (2015), “Students’ and parents’ attitudes towards online privacy: An international study” isimli uluslararası çalışmalarında, öğrencilerin ve velilerin çevrimiçi gizliliğe yönelik tutumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu çalışmada, genç internet kullanıcılarının, kendilerinin ve başkalarının mahremiyetine zarar verebilecek faaliyetler de ve uygunsuz davranışlarda bulundukları tespit edilmiştir.

Wu vd. (2012) “The Effect of Online Privacy Policy on Consumer Privacy Concern and Trust” isimli çalışmada gizlilik politikalarının içeriği ile mahremiyet endişesi ve güveni arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu elde etmişlerdir.

Ulaşılmış olan konu ile ilgili çalışmalar, sosyal medya ve mahremiyet ilişkisinin değişik açılardan konu edildiğini göstermektedir. Ancak dijital teknolojiler ile çevrili ortamda doğmuş ve büyümüş olan ve çevrimiçi ortamları hayatlarının vazgeçilmez bir parçası olarak gören ‘Dijital yerli’ gençlerin, çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları özeline odaklanmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan bu çalışmada konu ile ilgili diğer çalışmalardan farklı olarak; ‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarındaki çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini ortaya çıkarmak ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık oluşturup oluşturmadığını tespit etmek amaçlanmaktadır.

Araştırmanın temel problemi, ‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarında çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri nedir? ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri bazı sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık oluşturmakta mıdır?

Ayrıca aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır:

1. ‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarında çevrimiçi mahremiyete dair dikkat düzeyleri nedir?
2. ‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarında çevrimiçi mahremiyete dair güven düzeyleri nedir?
3. ‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarında çevrimiçi mahremiyete dair iletişim ve paylaşım düzeyleri nedir?

4. ‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarında çevrimiçi mahremiyete dair farkındalık düzeyleri bazı sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık oluşturmakta mıdır?

Yapılan bu çalışma, ‘Dijital yerli’ gençlerin sanal sosyal ağlarda çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini tespit edecek ve bu alanda yapılacak diğer bilimsel çalışmalara veri oluşturacak olması açısından önemli görülmektedir.

Ayrıca çalışmanın, çevrimiçi mahremiyet konusunda kuramsal açıdan geniş bir literatür taramasını içermesi ve 2000-2011 yılları arasında doğmuş lise ve üniversite düzeyinde eğitimlerine devam eden 396 öğrenciyi kapsayan bir mahiyete sahip olması açısından bu alanda yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı umulmaktadır.

YÖNTEM

Yöntem, araştırma yoluyla ortaya konulabilecek somut sebep-sonuç ilişkilerini tespit edebilmek için izlenmesi gereken yoldur (Aslantürk 1999: 64).

‘Dijital yerli’ olarak isimlendirilen genç kuşağın çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmanın araştırma yöntemi nicel olup deseni nicel araştırma desenlerinden tarama (survey) desenidir. Bir olgu ya da olaya açıklık kazandırabilmek veya var olan bir problemin çözülmesine dair gerekli olan verilerin bilimsel araştırma yöntemlerine uygun olarak toplanıp sonuçların sayı ya da sembollerle ifade edilmesi nicel araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd. 2016). Nicel araştırma yöntemi ile elde edilen veriler evrene genellenebilir niteliktedir. Bu araştırma da sonuçları itibarıyla tüm evrene genellenmeye hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.

Geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu veya olayla ilgili olarak görüşlerinin, tutumlarının alındığı, araştırmaya konu olan olgu ve olayların ayrıntılı olarak betimlenmeye çalışıldığı araştırmalar “Tarama (Survey)” deseni olarak isimlendirilir. Tarama çalışmalarının temel amacı, durumlarla ve olaylarla ilgili olarak nicel veriler üretmek ve çeşitli istatistikler üretmektir. Bu tür araştırmalarda veriler daha çok evreni temsil eden bir örneklem üzerinden anketler veya görüşmeler yoluyla elde edilir (Büyüköztürk vd. 2016). Tüm bu gerekçelere dayanarak bu çalışmada oluşturulan araştırma sorularına en iyi cevap verecek desen olduğu belirlenmiş olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket tekniği bir nicel araştırma tekniği olarak belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir örnekleme oluşturan bireylere sorular yönelterek sistemli veri toplama tekniğidir (Balcı 2001).

Çalışmanın Evren ve Örneklemi

‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medyadaki çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini tespit etmek amacıyla bir saha araştırması yapılmıştır.

Anketler, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun 16.04.2025 tarihinde yapılan Etik Kurul Toplantısının 34. oturumunda E-35841939-050-296455 sayılı etik kurul izni alındıktan sonra 16 Nisan- 30 Nisan 2025 tarihleri arasında uygulanmıştır. Malatya ilinde okumakta olan lise ve üniversite öğrencileri araştırmanın genel evrenini oluşturmaktadır. Bu bağlamda “bilgilendirilmiş onam” alındıktan sonra Malatya’da öğrenimlerine devam eden 210 lise ve 200 üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 410 öğrenciye anket uygulanmış ve yapılan anket incelemesi ile amaca hizmet etmeyen anketler elenerek toplam 396 geçerli anket elde edilmiştir. Araştırmanın katılımcıları gönüllülük esasına bağlı olarak seçilmiş, amaçlı örnekleme yöntemine göre maksimum çeşitlilik gözetilerek tespit edilmiştir (Büyüköztürk vd. 2016). Katılımcılara ait demografik bilgiler, Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo: 1. Katılımcıların Demografik Değişkenleri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	251	63,4
	Erkek	145	36,6
Eğitim Düzeyi	Lise	210	53,0
	Üniversite	186	47,0
Yaş	14-16	150	37,9
	17-19	104	26,3
	20-22	109	27,5
	23-25	33	8,3
Gelir Seviyesi	Alt	76	19,2
	Orta	311	78,5
	Üst	9	2,3
Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yerleşim Birimi	Köy	147	37,1
	İlçe	83	21,0
	Şehir	73	18,4
	Büyük Şehir	93	23,5
Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi	1-3 saat	229	57,8
	4-7 saat	144	36,4
	8 saat ve üzeri	23	5,8
	Toplam	396	100,0

Çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler incelendiğinde katılımcıların 251'i (%63,4) kadın öğrencilerden oluşurken, 145'i (%36,6) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 210 öğrenci (%53) lise öğrencilerinden oluşurken 186'sı (%47) üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Yaşları açısından değerlendirildiğinde katılımcıların 150'sinin (%37,9) 14-16 yaş aralığındayken 104'ünün (%26,3) 17-19 yaş aralığında, 109'unun ise (%27,5) 20-22 yaş aralığında, 33'ünün (% 8,3) 23-25 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Gelir seviyeleri açısından katılımcıların; 76'sı (%19,2) alt, 311'i (%78,5) orta düzey gelir seviyesine sahipken, katılımcıların 147'si (%37,1) hayatının büyük bölümünü köy, 83'ü (%21) hayatının büyük bölümünü ilçe, 73'ü (%18,) hayatının büyük bölümünü şehir ve 93'ü (%23,5) hayatının büyük bölümünü büyükşehirde yaşadığını ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların yarıdan fazlası 229'u (%57,8) sosyal medyayı günlük 1-3 saat arasında kullandığını ifade etmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Araştırmada kullanılan veriler, iki bölümden oluşan bir anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini içeren 8 soru yer alırken, ikinci bölümde 'Dijital yerli' gençlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini ölçmek üzere Korkmaz vd. (2021) tarafından geliştirilmiş olan ve 17 sorudan oluşan "Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği" kullanılmıştır.

Korkmaz vd. (2021) tarafından geliştirilen "Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği", 5'li likert tipinde hazırlanmış ve 3 alt boyut ile toplam 17 sorudan oluşan bir ölçektir.

Anket uygulanmadan önce ilgili araştırmacılardan e-mail yolu ile gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra 10 anketten oluşan bir pilot uygulama yapılmış ve soruların amaca hizmet edip etmediği, doğru anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiştir. Anket, Google forms üzerinden hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Veriler, SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma verileri değerlendirilirken, frekans, yüzde, standart sapma verileri hesaplanmıştır. Ayrıca dijital yerli gençlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin bağımsız değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için öncelikle bağımsız değişkenler için verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testiyle test edilmiştir. Daha sonra bu test sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edildiğinden ikili grup karşılaştırmalarında nonparametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise KruskalWallis testi kullanılmıştır. Elde edilen sayısal veriler

tablolastırılarak sunulmuş ve benzer araştırmalarla karşılaştırılarak ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlilik

Korkmaz, Vergili ve Karadaş (2021) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin bu çalışmada geçerliliğine dair madde faktör korelasyonları, açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, madde ayırt edicilik güçleri hesaplanmıştır. Güvenirliğe yönelik yapılan analizlerde iç tutarlık ve kararlılık düzeyleri incelenmiştir. Yapılmış olan analizler sonucunda 17 madde ve 3 faktörden oluşan ‘Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Ölçeği’ elde edilmiştir. Elde edilen üç faktör toplam varyansın %48.007’sini açıklamaktadır.

Ölçeğin tamamına ait güvenirlik katsayısı (Cronbach α) .835 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa alt boyut katsayıları; dikkat alt boyutu .64, güvenlik alt boyutu .65, iletişim ve paylaşım alt boyutu ise 0.80 olarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçları, oluşturulan ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu desteklemektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını; Malatya ilinde yaşayan, dijital yerli niteliği taşıyan, 2000- 2011 yılları arasında doğmuş olan, lise ve üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma 2024-2025 eğitim öğretim dönemi ile sınırlıdır.

BULGULAR

Bu bölümde örneklem grubunu oluşturan ‘Dijital yerli’ gençlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri tespit edilerek alt ve tüm ölçek açısından bazı demografik değişkenler açısından analizler yapılmıştır. Yapılan analizlere ait tablolar ve yorumları sunulmuştur.

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla MannWhitney U testi tercih edilmiş ve test sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo: 2. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mannwhitney U Testi Analizi

Boyutlar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P	Fark
Dikkat	(1)Kadın	251	189,32	47520,5	15894,5	-2,107	0,035	2>1
	(2)Erkek	145	214,38	31085,5				
Güvenlik	(1)Kadın	251	189,91	47667,5	16041,5	-1,976	0,048	2>1
	(2)Erkek	145	213,36	30938,5				

İletişim ve Paylaşım	(1)Kadın	251	193,94	48680	17054	-1,0472	0,294	2>1
	(2)Erkek	145	206,38	29926				
Toplam Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	(1)Kadın	251	187,8	47138	15512	-2,449	0,014	2>1
	(2)Erkek	145	217,02	31468				

Buna göre kadın ve erkek öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ölçeği alt boyutlarından dikkat alt boyutu ($U = 15894,5$; $p < .05$), güvenlik alt boyutu ($U = 16041,5$; $p < .05$). ve iletişim ve paylaşım alt boyutu ($U = 17054$; $p < .05$). dikkate alındığında öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları sıra ortalamaları tüm alt boyutlarda erkek öğrencilerin lehine kadın öğrencilere nazaran daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca tüm ölçek için yapılan MannWhitney U testi ($U = 15512$; $p < .05$). benzer şekilde erkek öğrenciler lehine yüksek bulunmuştur. Buna göre cinsiyetin tüm alt boyutlarda ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde manidar bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yaş düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla KruskalWallis testi tercih edilmiş ve test sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo: 3. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının Yaş Düzeyi Değişkenine Göre KruskalWallis Testi Analizi

Boyutlar	Grup	N	X	SS	Sıra Ortalaması	χ^2	P	Fark
Dikkat	(1)14-16	150	3,2686	0,60085	197,40	4,4171	0,219	Yok
	(2)17-19	104	3,3585	0,67682	216,95			
	(3)20-22	109	3,2516	0,55631	186,71			
	(4)23-25	33	3,2251	0,74061	184,32			
Güvenlik	(1)14-16	150	2,7920	0,66388	195,93	1,1764	0,758	Yok
	(2)17-19	104	2,8846	0,75797	207,75			
	(3)20-22	109	2,7798	0,66941	196,96			
	(4)23-25	33	2,7333	0,71880	186,09			
İletişim ve Paylaşım	(1)14-16	150	3,7600	0,76149	197,15	0,6353	0,888	Yok
	(2)17-19	104	3,7769	0,87702	203,21			
	(3)20-22	109	3,8183	0,65690	199,78			
	(4)23-25	33	3,6121	1,03675	185,61			
Toplam Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	(1)14-16	150	3,2729	0,56105	195,88	2,5905	0,459	Yok
	(2)17-19	104	3,3422	0,65702	212,53			
	(3)20-22	109	3,2795	0,49670	194,04			
	(4)23-25	33	3,1943	0,70550	180,92			

Buna göre öğrencilerin yaş değişkeni açısından çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ölçeği alt boyutlarından dikkat alt boyutu ($\chi^2 = 4,4171$; $p > .05$). güvenlik alt boyutu ($\chi^2 =$

Dijital Yerli Gençlerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları (Malatya İli Örneği)

1,1764; $p > .05$). ve iletişim ve paylaşım alt boyutu ($\chi^2 = 0,6353$; $p > .05$). dikkate alındığında öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının tüm alt boyutlarda farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ayrıca tüm ölçek için yapılan KruskalWallis testi ($\chi^2 = 2,5905$; $p > .05$) ile benzer şekilde çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Buna göre yaş değişkeninin tüm alt boyutlarda ve toplam ölçek çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla MannWhitney U testi tercih edilmiş ve test sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Mannwhitney U Testi Analizi

Boyutlar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P	Fark
Dikkat	(1)Lise	210	198,29	41641,50	19486,5	-0,038	0,969	Yok
	(2)Üniversite	186	198,73	36964,50				
Güvenlik	(1)Lise	210	199,56	41908,50	19306,5	-1,976	0,843	Yok
	(2)Üniversite	186	197,30	36697,50				
İletişim ve Paylaşım	(1)Lise	210	198,62	41709,50	19505,5	-0,021	0,982	Yok
	(2)Üniversite	186	198,37	36896,50				
Toplam Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	(1)Lise	210	198,59	41703,00	19512	-0,015	0,987	Yok
	(2)Üniversite	186	198,40	36903,00				

Tablo 4'e göre öğrencilerin eğitim düzeyi değişkeni açısından çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ölçeği alt boyutlarından dikkat alt boyutu ($U = 19486,5$; $p > .05$), güvenlik alt boyutu ($U = 19306,5$; $p > .05$) ve iletişim ve paylaşım alt boyutu ($U = 19505,5$; $p > .05$). puanları dikkate alındığında öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının tüm alt boyutlarda farklılık oluşturmadığı bulunmuştur. Ayrıca tüm ölçek için yapılan MannWhitney U testi ($U = 19512$; $p > .05$) ile benzer şekilde eğitim düzeyi değişkeninin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyi üzerinde bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Buna göre eğitim düzeyi değişkeninin tüm alt boyutlarda ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde bir farklılık oluşturmadığı ifade edilebilir.

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla KruskalWallis testi yürütülmüştür ve test sonuçları, Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo: 5. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre KruskalWallis Testi Analizi

Boyutlar	Grup	N	X	SS	Sıra Ortalaması	χ^2	P	Fark
Dikkat	(1)Alt	76	3,2650	0,50559	186,09	1,1666	0,558	Yok
	(2)Orta	311	3,2990	0,62028	201,69			
	(3)Üst	9	2,9206	1,27797	192,89			
Güvenlik	(1)Alt	76	2,8395	0,61103	203,66	0,212	0,899	Yok
	(2)Orta	311	2,8039	0,69727	197,42			
	(3)Üst	9	2,6889	1,21289	192,22			
İletişim ve Paylaşım	(1)Alt	76	3,6947	0,77664	185,55	1,4935	0,473	Yok
	(2)Orta	311	3,7994	0,76765	202,15			
	(3)Üst	9	3,3111	1,46667	181,83			
Toplam Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	(1)Alt	76	3,2663	0,47181	188,83	0,6825	0,71	Yok
	(2)Orta	311	3,3005	0,57863	200,91			
	(3)Üst	9	2,9673	1,27835	197,06			

Tablo 5'e göre katılımcıların gelir düzeyi değişkeni açısından çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ölçeği alt boyutlarından dikkat alt boyutu ($\chi^2 = 1,1666$; $p > .05$), güvenlik alt boyutu ($\chi^2 = 0,212$; $p > .05$) ve iletişim ve paylaşım alt boyutu ($\chi^2 = 1,4935$; $p > .05$). dikkate alındığında öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarında gelir düzeyi değişkeninin tüm alt boyutlarda farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Tüm ölçek için yapılan KruskalWallis testi ($\chi^2 = 0,6825$; $p > .05$) ile gelir düzeyi değişkeninin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Buna göre gelir değişkeninin tüm alt boyutlarda ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yaşantılarının çoğunun geçirildiği yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla KruskalWallis uygulanmış ve test sonuçları, Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo: 6. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının Yaşantının Çoğunun Geçirildiği Yerleşim Birimi Değişkenine Göre KruskalWallis Testi Analizi

Boyutlar	Grup	N	X	SS	Sıra Ortalaması	χ^2	P	Fark
Dikkat	(1)Köy-İlçe	230	3,3242	0,56887	206,36	4,7223	0,09	Yok
	(2)Şehir	73	3,1820	0,53413	173,10			
	(3)Büyük Şehir	93	3,2642	0,78697	198,99			
Güvenlik	(1)Köy-İlçe	230	2,8113	0,67987	196,89	0,4079	0,815	Yok
	(2)Şehir	73	2,7945	0,64805	195,28			
	(3)Büyük Şehir	93	2,8108	0,77030	205,00			
İletişim ve Paylaşım	(1)Köy-İlçe	230	3,8157	0,72589	204,12	7,1925	0,027	1>2

Dijital Yerli Gençlerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları (Malatya İli Örneği)

	(2)Şehir	73	3,5836	0,78864	166,57			
	(3)Büyük Şehir	93	3,7957	0,92782	209,68			
Toplam Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	(1)Köy-İlçe	230	3,3179	0,53636	203,51			
	(2)Şehir	73	3,1861	0,51178	170,11	5,636	0,059	Yok
	(3)Büyük Şehir	93	3,2872	0,72884	208,39			

Tablo 6'ya göre katılımcıların yaşantılarının çoğunun geçirildiği yarleşim birimi değişkeni açısından çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ölçeği alt boyutlarından dikkat alt boyutu ($\chi^2 = 4,7223$; $p > .05$) ve güvenlik alt boyutunda ($\chi^2 = 0,4079$; $p > .05$) bir farklılık bulunmazken, iletişim ve paylaşım alt boyutu ($\chi^2 = 7,1925$; $p < .05$) dikkate alındığında yaşantılarının çoğunu köy ve ilçede ($Mdn=4,000$) geçiren öğrenciler lehine yaşantılarının çoğunu şehirde ($Mdn=3,600$) geçiren öğrenciler ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu bulunmuştur ($U = 6755$; $z = -2,528$; $p = .011 < .05$).

Ayrıca tüm ölçek için yapılan KruskalWallis testi sonucunda yaşantılarının çoğunun geçirildiği yarleşim birimi değişkeninin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyinde bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 5,636$; $p > .05$).

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla KruskalWallis testi yürütülmüştür. Test sonuçları, Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo: 7. Katılımcıların Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi Değişkenine Göre KruskalWallis Testi Analizi

Boyutlar	Grup	N	X	SS	Sıra Ortalaması	χ^2	P	Fark
Dikkat	(1)1-3 Saat	229	3,2857	0,55085	196,51	0,1751	0,916	Yok
	(2)4-7 Saat	144	3,2867	0,69934	201,58			
	(3)8 ve Üstü	23	3,2484	0,78744	199,00			
Güvenlik	(1)1-3 Saat	229	2,7869	0,64672	193,70	1,808	0,404	Yok
	(2)4-7 Saat	144	2,8222	0,74500	201,86			
	(3)8 ve Üstü	23	2,9304	0,83907	225,28			
İletişim ve Paylaşım	(1)1-3 Saat	229	3,7642	0,76246	195,58	1,808	0,291	Yok
	(2)4-7 Saat	144	3,8042	0,83740	207,63			
	(3)8 ve Üstü	23	3,5826	0,79524	170,48			
Toplam Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	(1)1-3 Saat	229	3,2797	0,52858	193,40	1,0848	0,581	Yok
	(2)4-7 Saat	144	3,3023	0,64440	205,25			
	(3)8 ve Üstü	23	3,2532	0,72031	207,00			

Tablo 7'ye göre katılımcıların günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ölçeği alt boyutlarından dikkat alt boyutu ($\chi^2 = 0,1751$; $p > .05$), güvenlik alt boyutu ($\chi^2 = 1,808$; $p > .05$) ve iletişim ve paylaşım alt boyutu ($\chi^2 = 1,808$; $p > .05$). dikkate alındığında öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarında sosyal

medya kullanım süresi değişkeninin tüm alt boyutlarda farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca tüm ölçek için yapılan KruskalWallis testi ($\chi^2 = 1,0848$; $p > .05$) günlük sosyal medya kullanım süresinin benzer şekilde çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeylerinde bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur. Buna göre sosyal medya kullanım süresi değişkeninin tüm alt boyutlarda ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Ayrıca çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzey ortalamaları alt boyutlar ve tüm ölçek için değerlendirildiğinde dikkat alt boyutu ($X=3.28$) orta düzey, güvenlik alt boyutu ($X=2.80$) orta düzey, iletişim ve paylaşım alt boyutu ($X=3.76$) yüksek düzey puan aldığı görülmektedir. Toplam ölçek çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ortalamalarının ($X=3.28$) orta düzey puan aldığı görülmektedir.

Toplam ölçek cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin ortalama puanlarının ($X=3.31$) ve kadın öğrencilerin ortalama puanlarının ($X=3.26$) orta düzeyde olduğu bulunmuştur.

Toplam ölçek yaş değişkeni açısından değerlendirildiğinde 14-16 yaş aralığındaki öğrencilerin ortalama puanlarının ($X=3.27$), 17-19 yaş aralığındaki öğrencilerin ortalama puanlarının ($X=3.34$), 20-22 yaş aralığındaki öğrencilerin ortalama puanlarının ($X=3.27$) ve 23-25 yaş aralığındaki öğrencilerin ortalama puanlarının ($X=3.27$) tamamının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Toplam ölçek eğitim düzeyi değişkeni açısından değerlendirildiğinde lise öğrencilerinin ortalama puanlarının ($X=3.27$) ve üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarının ($X=3.29$) orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Toplam ölçek gelir düzeyi değişkeni açısından değerlendirildiğinde alt gelir düzeyine sahip katılımcıların ortalama puanlarının ($X=3.26$), orta gelir düzeyine sahip katılımcıların ortalama puanlarının üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarının ($X=3.30$) ve üst gelir düzeyine sahip katılımcıların ortalama puanlarının ise ($X=2.96$) orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Toplam ölçek yaşantıların çoğunun geçirildiği yerleşim birimi değişkeni açısından değerlendirildiğinde köy-ilçe seçeneğini işaretleyen katılımcıların ortalama puanlarının ($X=3.31$), şehir seçeneğini işaretleyen katılımcıların ortalama puanlarının ($X=3.18$) ve büyük şehir seçeneğini işaretleyen katılımcıların ortalama puanlarının ise ($X=3.28$) orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Toplam ölçek günlük sosyal medya kullanım süresi değişkeni açısından değerlendirildiğinde 1-3 saat seçeneğini işaretleyen katılımcıların ortalama puanlarının ($X=3.27$), 4-7 saat seçeneğini işaretleyen katılımcıların ortalama puanlarının ($X=3.30$) ve 8 saat ve üstü seçeneğini işaretleyen katılımcıların ortalama puanlarının ise ($X=3.25$) orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İnternet ve bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaşması ve son yıllarda kullanıma girmesi yaşama ve düşünme biçimlerini değiştirmiş ve toplumsal olarak geri dönülmez değişmelerin yaşamasına sebebiyet vermiştir. Yapılan çalışmalar, bu değişimden her yaştan bireyin etkilendiğini göstermektedir. Ancak yapılan araştırmalar, internet ve bilgisayar teknolojileri ile sonradan tanışan Babyboomers, X kuşağı ve Y kuşağı gibi yaşlı ve orta yaşlı kuşaklar ile bu teknolojilerin içine doğmuş olan genç “dijital yerli” kuşağın, sanal sosyal ağlarda farklı davranış örüntüleri sergilediklerini göstermektedir.

Çevrimiçi ortamların yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin mahremiyet alanları daralmakta, mahremiyetin korunamadığı hallerde dolandırıcılık, istismar gibi çeşitli olumsuzluklar ile karşı karşıya kalılabilmektedir. Kişisel bilgilerin sanal sosyal ağlarda paylaşılması ve bu bilgilerin kolayca erişilebilir olması kötü niyetli kişilerce suistimal edilme riskini artırmakta ve mahremiyet ihlallerine yol açmaktadır. Çevrimiçi mahremiyet ihlalleri bireyler için sosyal, finansal ve psikolojik açıdan ciddi zararlara neden olabilmektedir (Gültekin 2024; Kaya ve Yaman 2022; Saeri vd. 2014).

Bu çalışmada, bilgisayar teknolojilerinin içine doğmuş ve bu teknolojilerin dilini ana dili gibi bilen ve kullanabilen genç ‘dijital yerli’ kuşağın, çevrimiçi ortamlarda mahremiyet farkındalık düzeyleri ve çevrimiçi ortamlarda mahremiyet farkındalık düzeylerinde bazı sosyo-demografik değişkenlerin istatistiksel olarak bir farklılık oluşturup oluşturmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilere göre ‘dijital yerli’ gençlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı orta ($X=3.28$) düzeydedir. Dijital teknolojileri çok iyi kullanabilen bu kuşağın (‘dijital yerli’) çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının orta düzeyde olması ve beklenenin aksine yüksek düzeyde gerçekleşmemiş olması, onların mahremiyet anlamında yeterli formasyona sahip olmadıkları ve hassasiyetlerinin beklenen düzeyde bulunmadığını göstermektedir. Ortaya çıkan bu sonuç oldukça düşündürücü ve dikkat çekici bir sonuçtur.

Schmidt (2010) yapılan çalışmalarda dijital yerlilerin ne yaptıklarının farkında olduklarını ve internete yükledikleri fotoğrafların yayın hakkını ihlal ettiklerinin bilincinde oldukları belirtilmektedir. Prof. Dr. Klemens Skibicki bu denli paylaşıma açık bir neslin oluşmasında medyanın etkili olduğunu ifade etmektedir. O'na göre “dijital göçmenler (30 yaş üstü) ile dijital yerliler arasında büyük farklar bulunmaktadır. Çünkü şimdiki nesil talkshowlarla, biri bizi gözetliyor tarzı programlarla büyüdü ve bu durum mahremiyetin sınırlarının esnek tutulmasına neden oldu” değerlendirmesinde bulunduğunu belirtmektedir.

‘Dijital yerli’ gençlerin özellikle güvenlik ($X=2.80$) alt boyutundaki farkındalıkları diğer alt boyutlara oranla daha düşüktür. Ölçekte yer alan güvenlik alt boyutundaki ifadelerle bakıldığında; “Ziyaret ettiğim web sitelerinin güvenliğini kontrol ederim”, “Web tarayıcısındaki eklentilerin hangi bilgilere erişeceğine dikkat ederim”, “Başkalarına ait bilgi, resim, video vb. içerikleri çevrimiçi ortamlarda izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum”, “Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerin beni takip etmesine veya arkadaş olmasına izin veririm” ve “Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle iletişim kurarım” ifadelerinin diğer alt boyutlara oranla daha düşük puan alması, ‘dijital yerli’ gençler tarafından çevrimiçi ortamların tehdit oluşturabileceği konusunda yeterli düzeyde farkındalığa sahip olunmadığını göstermektedir. Bu boyuttaki ifadeler dikkate alındığında elde edilen bu sonuç, ‘dijital yerli’ gençler tarafından özellikle iletişim ve bağ kurma anlamında zaman ve mekan engellerinin aşıldığı ve küresel bir dünya vatandaşlığının benimsendiği şeklinde değerlendirilebileceği gibi ayrıca sanal sosyal ağlarda ‘görmek ve göstermek’ motivasyonu ile güvenlik ayarlarının yapılmadığı şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırmanın bu sonuçları, literatürdeki bazı araştırmalar ile benzerlik gösterirken bazı araştırmalar ile çelişmektedir. Bu çalışmanın sonuçları ile benzer şekilde; Gültekin (2024) tarafından yapılan “Bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı” isimli çalışmada, katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalığının orta düzeyde ($X=3.03$) olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde Koca ve Mücahit (2023) tarafından ilahiyat fakültesi öğrencileri özelinde yaptıkları araştırmada ise öğrencilerin kendine ait mahremiyet bilincini ortalamanın üstünde, diğer boyutlarda ise ortalama düzeyinde ya da daha altında bir sonuç elde etmişlerdir.

Bu araştırmanın sonuçlardan farklı olarak; Avcı ve Kayıran (2023) tarafından yapılan “Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının incelenmesi” isimli çalışmada, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu ifade edilmektedir. Yine Öztürk vd. tarafından 2022 yılında

yapılan “Üniversite öğrencilerinin mahremiyet bilinci” isimli çalışmada, üniversite öğrencilerinin mahremiyet bilincinin yüksek (4,49) olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde Karadaş ve Kara’nın (2021) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da öğrencilerin çevrimiçi ortamlara ilişkin mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu saptanmıştır.

‘Dijital yerli’ gençlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları düzeyinde sosyo-demografik değişkenlerin bir farklılık oluşturup oluşturmadığını tespit etmek üzere MannWhitney U ve KruskalWallis testi yapılmıştır. Bu testlere göre yaş değişkeni, eğitim düzeyi değişkeni, gelir düzeyi değişkeni ve günlük sosyal medyada kullanım süresi değişkenlerinin çevrimiçi mahremiyet düzeyinde herhangi bir farklılık oluşturmadığı tespit edilirken; cinsiyet değişkeninin çevrimiçi mahremiyet düzeyinde erkek öğrenciler lehine bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkeninin oluşturduğu farklılığın nedenleri ile ilgili olarak; erkek öğrencilere oranla kız öğrencilerin sanal sosyal ağlarda daha çok görünür olmak, görmek, gözetlemek ve gözetlenmek; sanal da olsa bir prestij elde etmek vb. motivasyonlarla daha yüksek oranda mahremiyet ihlalleri yaptıkları şeklinde yorumlar yapılabilir.

Ayrıca yaşantının çoğunun geçirildiği yerleşim birimi değişkeninin iletişim ve paylaşım alt boyutunda yaşantılarının büyük bölümünü köy ve ilçede geçiren katılımcılar ile şehirde geçiren katılımcılar arasında köy ve ilçede geçiren katılımcılar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın nedenleri ile ilgili olarak ise Türkiye’nin kültürel yapısının, gelenek ve göreneklerin, yaşam alışkanlıklarının vb. köy ve ilçe gibi küçük yerleşim birimlerinde hala bağlayıcı bir etki yaptığı ve bu etki nedeni ile bu birimlerde yaşayan gençlerin mahremiyet konusunda daha muhafazakar davrandıkları şeklinde bir yorum yapılabilir. Bu bağlamda bazı demografik değişkenlerin çevrimiçi mahremiyet düzeyinde bir farklılık oluşturduğu ifade edilebilir.

Alanyazında benzer çalışmalar bu araştırmanın bulguları ile benzerlik gösterirken bazı araştırmaların bulguları ile çelişmektedir. Bu çalışmalardan Anic vd. (2019), yaptıkları araştırma sonucunda çevrimiçi gizlilikle ilgili endişede demografik özelliklerin önemli bir rol oynamadığını tespit etmişlerdir. Ancak konu ile benzer çalışmaların bir çoğunda cinsiyet değişkeninin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı üzerinde istatistiksel olarak bir farklılaşmaya yol açtığı tespit edilmiştir (Korucu ve Gürkez 2019; Korkmaz vd. 2019; Cho vd. 2015; Lankton vd. 2017; Akar ve Akar 2021; Karadaş ve Kara 2021; Öztürk vd. 2022; Gültekin 2024; Weinberger vd. 2017).

Alanyazında cinsiyet değişkeninin etkisinin farklılaştığı görülmektedir. Bunlardan Gültekin (2024) tarafından yapılmış olan çalışmaya göre, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, cinsiyete göre yalnızca iletişim alt boyutunda erkek öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Diğer tüm alt boyutlarda ve ölçeğin tamamında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Gültekin, aynı çalışmasında; kadın katılımcıların kimliklerini ve kişisel bilgilerini koruma becerilerinin erkeklere kıyasla daha düşük olduğu sonucuna varmış ve araştırmada, kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla düşük teknolojik tehdit farkındalığına sahip olduğunu saptamıştır. Çalışmanın sonuçları ile benzer şekilde Weinberger vd. (2017), yaptıkları araştırmada, çevrimiçi mahremiyet farkındalığı konusunda erkekler ve kadınlar arasında bugün dahi dijital bir uçurum olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya göre kadın katılımcıların mahrem bilgilerini koruma becerilerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akar ve Akar (2021) tarafından yürütülen çalışmada da katılımcıların cinsiyet değişkenine göre mahremiyet algısının farklılaştığı saptanmıştır.

Konu ile ilgili benzer çalışmaların bir kısmı ise bu çalışmanın cinsiyet değişkeni bulguları ile çelişmektedir. Bu çalışmalardan; Karadaş ve Kara (2021) kadın öğrencilerin, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ifade etmektedirler. Aynı şekilde Korkmaz vd. (2019) kadın öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Ancak bu çalışmanın bulgularından farklı olarak Avcı ve Kayıran (2023) söz konusu çalışmalarında katılımcıların cinsiyet değişkenine göre mahremiyet farkındalık düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmanın elde ettiği sonuçlara göre, eğitim düzeyi değişkeni çevrimiçi mahremiyet düzeyinde herhangi bir farklılık oluşturmamaktadır. İlgili literatür tarandığında, eğitim seviyesinin mahremiyet farkındalığına etkisi hususunda birbirinden farklı sonuçlara vurgu yapan çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin; Okumuş ve Atılgan'ın (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışmanın sonuçları bu çalışmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir. Yine aynı şekilde Gültekin (2024) çalışmasında bu çalışmanın bulguları ile paralel olarak sınıf düzeyleri ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmektedir. Ayrıca bu çalışmanın bulgularına benzer olarak Avcı ve Kayıran (2023) söz konusu çalışmalarında çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin sınıf değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farkın olmadığını, benzer düzeyde olduğunu ifade etmektedirler. Alanyazında sınıf düzeyleri ile çevrimiçi mahremiyet

farkındalıkları konusunda bu çalışmanın bulgularından farklı olarak Ağırtaş ve Güler (2020) ve Korucu ve Gürkez (2019) öğrencilerin okul sınıf seviyesi yükseldikçe mahremiyet farkındalığının azaldığını belirtmişlerdir.

Araştırmada elde edilen; günlük sosyal medyada kullanım süresi değişkenlerinin çevrimiçi mahremiyet düzeyinde herhangi bir farklılık oluşturmadığı bulgusunun alan yazında farklılaştığı görülmektedir. Sosyal medya kullanımının çevrimiçi mahremiyet farkındalığıyla ilişkisine bakıldığında, bu çalışmanın bulgularından farklı olarak, Kurt (2010) tarafından yürütülen çalışmada internette geçirilen zamanın çevrimiçi mahremiyeti etkilediği sonucuna varılmıştır. Gültekin (2024) ise çalışmasında öğrencilerin internette geçirdikleri zaman ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında yalnızca iletişim alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmuştur. Korkmaz vd. (2019) yaptıkları çalışmada bu çalışmanın bulguları ile benzer olarak, öğrencilerin sosyal medya kullanımının çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Yine Avcı ve Kayıran (2023) söz konusu çalışmalarında bu çalışmanın bulguları ile benzer şekilde çocuk gelişimi öğrencilerinin sosyal medya kullanma süresi değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, içinde bulunduğumuz dijital çağda bireylerin çevrimiçi ortamlarda mahremiyet konusunda ne kadar bilinçli olduklarını ve nasıl davranış gösterdiklerini inceleyen önemli bir araştırma alanıdır. Bu konuda yapılan ve değerlendirilen literatüre göre katılımcıların çoğunun çevrimiçi mahremiyet farkındalığı orta ve üst düzeydedir. (Gültekin 2024).

Sonuç olarak yapılmış olan bu araştırmanın elde edilmiş bulguları; günümüzün dijital araçlarını çok iyi kullanan ve ‘Dijital yerli’ olarak ifade edilen genç kuşağın bu araçları çok iyi kullanabilmelerine rağmen mahremiyet farkındalığı anlamında bazı eksikliklere sahip olduklarını ve yeteri kadar duyarlılık göstermediklerini ortaya çıkarmıştır. Araştırmada sorgulanan ‘Dijital yerli’ gençlerin sanal sosyal ağlardaki paylaşımlarında çevrimiçi mahremiyete dair dikkat ve güvenlik düzeylerinin orta düzey, iletişim ve paylaşım düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Toplam ölçek çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının ise orta düzey puan aldığı görülmektedir.

‘Dijital yerli’ gençlerin sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarında çevrimiçi mahremiyete dair farkındalık düzeylerinin erkek öğrenciler lehine farklılaştığı ve yaşıntıların çoğunun geçirildiği yerleşim birimi değişkeni açısından iletişim ve paylaşım alt boyutunda

yaşantıların çoğunu köy ve ilçede geçiren öğrenciler lehine yaşantılarının çoğunu şehirde geçiren öğrenciler ile bir farklılık oluşturduğu bulunmuştur.

Bu bulgular, dijital yerli gençlerin çevrimiçi mahremiyet konusunda eğitim ve bilinçlendirme ihtiyacı olabileceğini göstermektedir. Yasal düzenlemelerin yapılması ve toplumsal bilinç düzeyinin artırılması çevrimiçi mahremiyet ihlallerinin önüne geçmek için önemli adımlar olarak önerilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

The change that has emerged with the spread of digital technologies in the world is an indicator of a social transformation all over the world. In addition to the cultural and structural changes brought about by digital technologies, it is observed that a series of differences have emerged in issues such as new styles in social relations, changes in the structure of identity and belonging, changes in attitudes and perceptions regarding privacy, differences in areas such as creativity, security, artistic production, differences in access to information, and differences in the quality and quantity of information.

The term “Digital Native” is used to describe the young generation that was born into internet technologies, knows and uses these technologies as if they were their mother tongue. This term, introduced by Prensky (2001), covers those born in Europe in 1980 and later, while in Turkey it is widely accepted to describe those born between 2000-2011. This generation can use digital tools professionally.

Online privacy refers to the protection of personal information and the right of individuals to keep their data and activities on the Internet confidential. With the spread of the Internet and information communication technologies, threats to users' privacy in cyberspace have increased and this has become a significant problem area. It is seen that the intensive and uncontrolled use of social media tools leads to violations of privacy and blurs the perception of privacy. Protecting privacy from violations is of critical importance for both individuals and societies today.

to reveal the online privacy awareness levels of 'digital native' young people on social media platforms and to determine whether online privacy awareness levels differ in terms of some socio -demographic variables.

The main problem of the research is; what are the online privacy awareness levels of 'digital native' young people on social media platforms? And do online privacy awareness levels differ in terms of some socio -demographic variables?

In addition, answers are sought to the following sub-problems:

1. What is the level of attention that 'digital native' young people have regarding online privacy in their posts on social media platforms?
2. What are the confidence levels of 'digital native' young people regarding online privacy in their posts on social media platforms?
3. What are the communication and sharing levels of online privacy among 'digital native' young people on social media platforms?
4. The awareness levels of 'digital native' young people regarding online privacy in their posts on social media platforms vary Does it make a difference in terms of socio -demographic variables?

This study is considered important in that it will determine the online privacy awareness levels of 'Digital native' young people who will have a say in the future of the country and will provide data for other scientific studies to be conducted in this field.

In addition, it is hoped that the study will contribute to future studies in this field, as it includes a broad literature review on online privacy from a theoretical perspective and covers 396 students born between 2000 and 2011 and continuing their education at high school and university levels.

In this study, the survey technique, one of the quantitative research models, was used. The surveys were applied between April 16 and April 30, 2025. The general universe of the research consists of high school and university students studying in Malatya. In this context, a survey was applied to a total of 410 students, 210 of whom were high school and 200 were university students, continuing their education in Malatya, and a total of 396 valid surveys were obtained by eliminating the survey review. The data used in the research were collected through a questionnaire consisting of two parts. In the first part, the participants While there are 8 questions about socio -demographic characteristics, in the second part, the “Online Privacy Awareness Scale” consisting of 17 questions, developed by Korkmaz et al. (2021), was used to measure the online privacy awareness levels of 'digital native' young people.

The data were analyzed using the SPSS 25.0 statistical package program. In the data analysis, frequency distributions and significance values of independent variables were examined. Online privacy awareness scores were calculated according to the demographic characteristics of the participants. In addition, while evaluating the study data, the Kolmogorov-

Smirnov test was used to test the normal distribution of the data for frequency, percentage, standard deviation, standard error data, as well as independent variables. As a result of this test, it was determined that the data did not show a normal distribution. Nonparametric tests Mann - Whitney U test and Kruskal-Wallis test were used. The numerical data obtained were presented in tabular form and the findings were interpreted by comparing with similar studies.

According to the research findings, the online privacy awareness of “digital native” youth is at a medium level. This result is a “thought-provoking and striking result” that shows that this generation, which can use digital technologies very well, does not have sufficient awareness about privacy and their sensitivity is not at the expected level.

The “Online Privacy Awareness Scale” was used in the research and this scale has three sub-dimensions: attention, security, and communication and sharing.

When evaluated in terms of average scores:

Attention sub-dimension: Medium level ($X=3.28$), Security sub-dimension: Medium level ($X=2.80$), Communication and sharing sub-dimension: High level ($X=3.76$).

Particularly, the fact that awareness in the security sub-dimension is lower than in other dimensions is an indication that there is not enough awareness about the threats that online environments may pose.

The study examined whether online privacy awareness levels make a difference in terms of some socio -demographic variables.

In the analyses conducted in terms of gender, it was found that gender created a statistically significant difference in favor of male students in terms of online privacy. This result contradicts some studies in the literature . In the variable of the Settlement Where Most of the Life is Spent; In the communication and sharing sub-dimension, a significant difference was found in favor of students who spent most of their lives in villages and districts, and in favor of students who spent most of their lives in cities. However, no significant difference was found at the total scale level.

Age, Education Level, Income Level, Daily Social Media Usage Duration did not create a significant difference in the level of online privacy awareness.

As a result, the research conducted has revealed that the young generation called “digital natives” may have deficiencies in online privacy and do not show sufficient sensitivity despite using digital tools well. It is particularly striking that their awareness of security is lower. It has

been determined that socio -demographic variables such as gender (in favor of men) and the place of residence where most of the life is spent (in favor of village/district in the communication and sharing sub-dimension) create differences in online privacy awareness. It has been found that other variables (age, education level, income level, daily social media usage time) do not create a significant difference.

KAYNAKÇA

- Ağırtaş, A., Güler, Ç. (2020). Sosyal Medya Kullanan Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Kaygı Durumlarının Değerlendirilmesi, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 76-89.
- Akar, H., Akar, F. (2021). Sosyal Medyada Mahremiyet Algısı: Üniversite Öğrencileri Araştırması, *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6(1), Article 1. Doi: <https://doi.org/10.47107/inifedergi.886334>
- Arslan, U. (2024). Sosyal Medya ve Mahremiyetin Yıkılışı: Youtube Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslantürk, Z. (1999). *Araştırma Metod ve Teknikleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Avcı, A., Kayıran, D. (2023). Çocuk Gelişimi Ön Lisans Öğrencilerinin Ekran Bağımlılığı ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 11(3), 1802-1815. Doi: 10.33715/inonusaglik.1288292
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Bayhan, V. (2007). Hedonist ve Püritan Etik Sarmalında Postmodern Gençlik, 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 38. ICANAS (195-206), Ankara.
- Beceni, Y., Uçkan, Ö. (2002). Bilişim-İletişim Teknolojileri ve Ceza Hukuku, Türkiye Bilişim Şurası Hukuk Çalışma Raporu, Ankara: T.C. Başbakanlık.
- Benitez-Marquez, M. D., Sanchez-Teba, E. M., Bermudez-Gonzalez, G. vd. (2022). Generation Z Within The Workforce and in The Workplace: A Bibliometric Analysis, *Frontiers in Psychology*, 12, 1-16. Doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.736820>
- Berkup, S. B. (2014). Working with Generations X and Y in Generation Z Period: Management of Different Generations in Business Life, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(19), 218-229. Doi: <https://doi.org/10.5901/mjss.2014.v5n19p218>
- Boyd, D. M., Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History and Scholarship, *Journal Of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 1-11. <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> (Erişim: 04.10.2024).
- Bozdağ Tulum, A. (2021). Sanal Sosyal Ağlar ve Aidiyetler: Dijital Yerlilerin Sanal Sosyal Ağ Aidiyetleri (Malatya İli Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E. vd. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 22. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cho, H., Rivera-Sánchez, M. ve Lim, S. S. (2015). A Multinational Study on Online Privacy: Global Concerns and Local Responses, *New Media & Society*, 11(3), 395-416. Doi: <https://doi.org/10.1177/1461444808101618>
- Clemons, E. K., J. Wilson, J. (2015). Students' and parents' attitudes towards online privacy: An international study, *48th Hawaii International Conference on System Sciences, Kauai, HI, USA* içinde (4844-4853). Doi: <https://doi.org/10.1109/HICSS.2015.575>
- Coyle, C., Vaughn, H. (2008). Social Networking: Communication Revolution Or Evolution?, *Bell Labs Technical Journal*, 13(2), 13. Doi: <https://doi.org/10.1002/bltj.20298>

- Çaycı, B., Karagülle A. E. (2014). X Kuşağından Z Kuşağına Değişen Mahremiyet Algısı, International Trends and Issues in Communication & Media Conference, Dubai, UAE.
- Çetin, E. (2015). Sosyal Paylaşım Ağlarında Fotoğraf, Yer/Mekân Bildirim Paylaşımları ve Mahremiyet: Facebook Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41). www.sosyalarastirmalar.com (Erişim: 04.10.2024).
- Eralp, Ö. (2013). KPS (Kimlik Paylaşım Sistemi), AKS (Adres Kayıt Sistemi) Uygulamaları Işığında Bireysel Mahremiyet. <http://www.ozgureralp.av.tr/makaleler/tckimliktdb.htm> (Erişim: 12.10.2024).
- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 130-153.
- Gültekin, V. (2024). Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı, *Bilgi Dünyası*, 25(2), 185-215. Doi: 10.15612/BD.2024.768
- Kalaman, S. (2017). Yeni Medya ve Mahremiyetin Dönüşümü: Facebook Türkiye Örneği, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ocak / Şubat / Mart – Kış Dönemi Sayı: 14, 1-31. <http://www.uhedergisi.com/dergi/yeni-medya-ve-mahremiyetin-donusumu-facebook-turkiye-ornegi201704.pdf> (Erişim: 12.10.2024).
- Karadaş E., Kara M. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıklarının Belirli Etkenler Açısından İncelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1) 147-162. Doi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/61177/734254> (Erişim: 12.10.2024).
- Kaya, S., Yaman, D. (2022). Examining university students' online privacy literacy levels on social networking sites, *Participatory Educational Research*, 9(3), 23-45. Doi: <https://doi.org/10.17275/per.22.52.9.3>
- Koca, H. K., Mücahit, M. (2023). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımındaki Mahremiyet Algısı, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 57, 7-32. Doi: <https://doi.org/10.21054/deuifd.1208161>
- Korkmaz, İ. (2013). Facebook ve Mahremiyet: Görmek ve Gözetle(n)mek, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5). Doi: <https://doi.org/10.17828/yasbed.65699>
- Korkmaz, K., Vergili, M. ve Töngel, E. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100.Yıl Eğitim Sempozyumu, Samsun.
- Korkmaz, Ö., Vergili, M. ve Karadaş, E. (2021). Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması, *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 297-311. <https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/cevrimici-mahremiyet-farkindalik-olceginin-gelistirilmesi-guvenirlik-ve-gecerlilik-calismasi-toad.pdf> (Erişim: 12.10.2024).
- Korucu, A. T., Gürkez, Ş. (2019). An Analysis of Online Privacy Concerns of Teacher Candidates, *Participatory Educational Research*, 6(2), 15-25. Doi: <https://doi.org/10.17275/per.19.9.6.2>
- Kurt, M. (2010). Determination of in Internet Privacy Behaviours of Students, *Procedia Soc. Behav. Sci.*, 9, 1244-1250. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.314>

- Kütükoğlu, E. (2019) *Kuşaklar Bağlamında Sosyal Medya ve Mahremiyet*, İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Lankton, N. K., McKnight, D. H. ve Tripp, J. F. (2017). Facebook Privacy Management Strategies: A Cluster Analysis of User Privacy Behaviors, *Computers in Human Behavior*, 76, 149-163. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.07.015>
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A. vd. (2010). Social Media & Mobile İnternet Use Among Teens And Young Adults, Millennials, Pew İnternet and American Life Project.
- Mahmoud, A. B., Fuxman, L., Mohr, I. et al. (2021). “We aren’t your reincarnation!” workplace motivation across X, Y and Z generations, *International Journal of Manpower*, 42(1), 193-209. Doi: <https://doi.org/10.1108/IJM-09-2019-0448>
- Niedzwiecki, H. (2010). ‘Dikizleme Günlüğü’ Kendimizi ve Komşularımızı Gözetlemeyi Niçin Bu Kadar Sevdik?, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Okumuş, M., Atılğan, S. S. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Becerileri İle Dijital Mahremiyet Kaygısı Arasındaki İlişki, *TRT Akademi*, 6(12), 342-363. Doi: <https://doi.org/10.37679/trta.907558>
- Öztürk, D., Eyüboğlu, G. ve Göçmen Baykara, Z. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Mahremiyet Bilinci, *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 68-77. Doi: <https://doi.org/10.52881/gsbdergi.1014500>
- Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*, MCB University Press.
- Priporas, C. V., Stylos, N. ve Fotiadis, A. K. (2017). Generation Z Consumers’ Expectations Of Interactions in Smart Retailing: A Future Agenda, *Computers in Human Behavior*, 77, 374-381. Doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.058>
- Priporas, C. V., Stylos, N. ve Kamenidou, I. (2020). City image, City Brand Personality And Generation Z Residents' Life Satisfaction Under Economic Crisis: Predictors Of CityRelated Social Media Engagement, *Journal of Business Research*, 119, 453-463. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.05.019>
- Saeri, A. K., Ogilvie, C., La Macchia vd. (2014). Predicting Facebook Users’ Online Privacy Protection: Risk, Trust, Norm Focus Theory, and the Theory of Planned Behavior, *The Journal of Social Psychology*, 154(4), 352–369. Doi: <https://doi.org/10.1080/00224545.2014.914881>
- Sarıkaya, O., Uzunbacak, H. H. ve Akçakanat, T. (2024). Comparison of General Attitudes and Beliefs of Generations X, Y, and Z, *İmgelem*, (14), 455-474. Doi: <https://doi.org/10.53791/imgelem.1468561>
- Schmidt, F. (2010). Dijital yerli misiniz, göçmen mi? <https://www.dw.com/tr/dijital-yerli-misiniz-g%C3%B6%C3%A7men-mi/a-5902258>
- Stendberg, I. D. (2014). *Influence of Social Media in Stages of Democratization*, Nevada: University of Las Vegas.
- Strauss, J., Rogerson, K. S. (2002). Policies for Online Privacy in the United States and the European Union, *Telematics and Informatics*, 19(2), 173-192. Doi: [https://doi.org/10.1016/S0736-5853\(01\)00012-0](https://doi.org/10.1016/S0736-5853(01)00012-0)
- Toprak, A., Yıldırım Eroğlu, A. ve Binark, F. M. vd. (2009). *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook Görülüyor Öyleyse Varım*, İstanbul: Kalkedon.

- Weinberger, M., Zhitomirsky-Geffet, M. ve Bouhnik, D. (2017). Sex Differences in Attitudes Towards Online Privacy and Anonymity Among Israeli Students with Different Technical Backgrounds, *Information Research*, 22(4), n4. <https://arxiv.org/pdf/2308.03814>
- Wu, K. W., Huang, S. Y., Yen, D. C. vd. (2012). The Effect of Online Privacy Policy on Consumer Privacy Concern and Trust, *Computers in Human Behavior*, 28(3), 889-897. Doi: 10.1016/j.chb.2011.12.008
- Wu, Y., Lau, T., Atkin, D. J. vd. (2011). A Comparative Study of Online Privacy Regulations in the US and China, *Telecommunications Policy*, 35(7), 603-616. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2011.05.002>

Makale Bilgileri/Article Information

Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	Ethical Statement:	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict of Interest:	The authors declare that declare no conflict of interest.
Yazar Katkı Beyanı:	Çalışmanın tamamı yazar tarafından oluşturulmuştur.	Author Contribution Declaration:	The entire study was created by the author.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.
Yapay Zekâ Kullanımı:	Bu çalışmada herhangi bir yapay zekâ tabanlı araç veya uygulama kullanılmamıştır.	Use of Artificial Intelligence:	This study did not utilize any artificial intelligence-based tools or applications.
İntihal:	Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. – İntihal.Net	Plagiarism:	This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism. – İntihal.Net

